

2017 HAZİRAN

Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP)

Yeniden Yerleşim Eylem Planı

Birinci Dış İzleme ve Değerlendirme Rapor Özeti

TANAP Projesi - Yeniden Yerleşim Eylem Planı Birinci Dış İzleme ve Değerlendirme Rapor Özeti – Haziran 2017

GİRİŞ

2017 yılı itibarıyla TANAP Doğalgaz İletişim A.Ş. (TANAP), Yeniden Yerleşim Eylem Planı (YYEP) uygulamasına ilişkin dış izleme ve değerlendirme sürecini başlatmıştır. Dış izleme ve değerlendirmenin amacı, Proje'nin arazi edinimi süreci ve geçim kaynaklarını geri kazandırma önlemleri ağırlıklı olmak üzere yeniden yerleşim eylem planlarının uygulama sürecinin Dünya Bankası'nın Operasyonel Politikası 4.12 Zorunlu Yeniden Yerleşim ile uygunluğunu değerlendirmektir. TANAP tarafından görevlendirilen ve bağımsız yeniden yerleşim ve kamulaştırma konularındaki uzmanlarından oluşan Panel¹, 2017 yılında Haziran ve Aralık aylarında tamamlanmak üzere iki dış izleme ve değerlendirme denetimi yapmakla yükümlüdür.

PROJENİN TANIMI

TANAP, Southern Gas Corridor Closed Joint Stock Company, Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi (BOTAŞ), ve BP Pipelines (TANAP) Limited konsorsiyumu tarafından yürütülen bir anonim şirkettir. TANAP tarafından yürütülen Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı Projesi ("Proje") Azerbaycan'ın Hazar Denizi'ndeki Şah Deniz II sahası ve Hazar Denizi'nin güneyindeki diğer sahalardan çıkarılan doğal gazı Gürcistan, Türkiye ve Yunanistan üzerinden Türkiye ve Avrupa'ya taşımayı hedeflemektedir.

Doğal gaz boru hattının uzunluğu 1850 km'dir. Hattın 1831 km'si karada yer altından, 19km'si ise Marmara Denizi'nden geçmektedir. Boru hattı Gürcistan/Türkiye sınırında başlamakta, 20 il (Ardahan, Kars, Erzurum, Erzincan, Bayburt, Gümüşhane, Giresun, Sivas, Yozgat, Kırşehir, Kırıkkale, Ankara, Eskişehir, Bilecik, Kütahya, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Tekirdağ ve Edirne), 67 ilçe ve 587 köyü geçerek Türkiye-Yunanistan sınırında sona ermektedir.

Proje, boru hattı güzergahı dışında 7 kompresör istasyonu, 4 ölçüm istasyonu, 11 pig atma ve alma tesisi, 49 blok vana istasyonu ve 2 gaz çıkış istasyonu inşasını içermektedir. Bunlara ek olarak, inşaat süresince işçi kampları (şantiyeler), boru depolama sahaları ve ulaşım yolları gibi geçici tesisler kurulmuştur. Boru hattı güzergahı dört inşaat lotuna ve her inşaat lotu da iki kısma ayrılmıştır. Proje herhangi bir fiziksel olarak yerinden edilmeye neden olmamakla birlikte, kalıcı ve geçici arazi edinimi ve irtifak hakkı tesisi dolayısıyla ekonomik etkilere sebep olabilmektedir.

PROJENİN MEVCUT DURUMU

Projenin etkilediği toplam alan 6.603 hektardır. Projeden etkilenen toplam 27.278 parselin 20.0462'si özel mülkiyet olup (yaklaşık 95.000 kişiye ait), 7.232 parsel kamu mülkiyetindedir. 28 Mart 2017 itibarıyla projeden etkilenen özel arazilerin %43'ünün kamulaştırması ve ihtiyaç duyulan kamu arazilerinin %77'sinin edinimi tamamlanmıştır.

¹ Panel; arazi edinimi, geçim kaynaklarını geri kazandırma, paydaş katılımı ve hassas gruplar ile kadınların entegrasyonu gibi konularda deneyimli iki uluslararası kıdemli uzman, Türkiye'deki kamulaştırma süreçlerinin uluslararası kriterler çerçevesinde değerlendirilmesinde deneyimli bir kıdemli uzman ve bir sosyal bilimler uzmanı asistandan oluşmaktadır.

Projenin inşaat işleri Mart 2015'te başlamış olup, Lot 1, 2 ve 3'te (Ardahan'dan Eskişehir'e kadar olan kısım) tamamlanmak üzeredir. Lot 4'te ise inşaat henüz yeni başlamıştır. Proje genelinde inşaat etkinliklerinin tamamlanma düzeyi %70'e yakındır.

İZLEME VE DEĞERLENDİRME METODOLOJİSİ

Birinci yarıyılık dış izleme ve değerlendirme denetimi, 11 Nisan-5 Mayıs 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın metodolojisi aşağıda kısaca özetlenmektedir:

- Mevcut dokümanların incelenmesi: Yeniden Yerleşim Eylem Planları, Paydaş Katılımı Planları, Deniz Geçiş Balıkçılık Gelir Kaybını Önleme Planı, İç Denetim Raporu ve diğer ilgili rapor ve veriler.
- Kurum içi görüşmeler: Ankara'da TANAP Arazi Edinimi (Kamulaştırma) ve Sosyal Etki Ekipleri ile BOTAŞ bünyesindeki TANAP Kamulaştırma Direktörlüğü ile toplantılar.
- Belirlenen 11 örnek köyde muhtarla ve projeden etkilenen kişilerle görüşmeler: Bu köyler, Proje nedeniyle kaybedilen arazinin büyüklüğü ve cinsi, coğrafi konumları, inşaat çalışmalarının ilerleme durumu ve arazi toplulaştırması gibi koşullar göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.
- Saha personeliyle görüşmeler: Sahadaki TANAP sosyal etki uzmanları, inşaat müteahhitlerinin halkla ilişkiler uzmanları ve BOTAŞ Kamulaştırma Şeflikleri çalışanları ile toplantılar.
- Merkez ofis kapanış toplantısı: Ankara'da TANAP Proje yönetimi, Arazi Edinimi ve Sosyal Etki Ekipleri ile temel bulguların paylaşılması ve tartışılması.

Bu toplantı ve değerlendirmelerde Panel, tüm ilgililerin ve proje paydaşlarının açık ve bilgi paylaşmaya niyetli olduğunu gözlemlemiştir.

ODAKLANILAN KONULAR

Birinci izleme ve değerlendirme çalışması kapsamında Panel aşağıdaki konulara odaklanmıştır:

- Yeniden yerleşim eylem planı uygulamasının yönetimi
- Arazi edinimi
- Geçim kaynaklarını geri kazandırma planları ve bunların uygulanma durumu
- Hassas kişiler/kırılgan gruplar için alınan önlemler
- Kadınların entegrasyonu
- Proje faydalarının paylaşımı
- Kültürel miras
- Paydaş katılımı
- Şikayet/talep mekanizması

Birinci yarıyılık izleme ve değerlendirme çalışmasının temel bulguları aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

Konu	Temel bulgu	Panelin değerlendirme ve önerileri
YYEP YÖNETİMİ		
	Arazi edinimi ve yeniden yerleşim sürecinin yönetimi TANAP, BOTAŞ ve İnşaat Müteahhitleri tarafından koordineli bir şekilde yürütülmektedir. TANAP etkilenen araziler ve arazi sahiplerine ilişkin kapsamlı bir veri tabanı tutmaktadır ve süreci yönetmek için bir dizi yönetim ve eylem planı hazırlamıştır. TANAP, ayrıca projeden etkilenen fakat 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu gereğince tazminat alamayan kişilerin kayıplarını telafi etmek amacıyla YYEP Destek Fonu oluşturmuştur.	Yönetim ve eylem planlarında bazı güncellemeler yapılması gerekmektedir. Projede hala yapılması gereken tüm işler göz önünde bulundurulduğunda Panel, YYEP yönetimi için ek eleman alımının gerekli olduğunu düşünmektedir.
ARAZİ EDİNİMİ		
Özel Mülkiyetteki Arazilerin Edinimi		
Arazi değerlemesi	BOTAŞ boru hattı güzergahı ve yer üstü tesisleri için arazi değerlemesini hem ulusal yasalara hem de uluslararası standartlara uygun olarak gerçekleştirmiştir. BOTAŞ ulaşım yolları ve iletim hatları için de boru hattı güzergahı ve yer üstü tesisleri için kullandığı metodolojiyi kullanmaktadır.	İyi uygulama
Arta Kalan Kısım—Yer Üstü Tesisler (YÜT)	Eğer bir arazi sahibi kamulaştırmadan arta kalan arazisinin kullanılamaz hale geldiğini düşünüyorsa kalan kısmın da kamulaştırılması için başvuruda bulunabilir. Başvurular belirlenen kriterlere göre değerlendirilmektedir.	İyi uygulama
Ürünler ve arazide yapılan iyileştirmeler	Arazi kullanıcılarının belirlenmesi - Arazi kullanıcıları arazi giriş protokolü imzalanması sürecinde belirlenmiştir.	İyi uygulama
	Ürün değerlemesi ve ödemesi - Ürün bedelleri, ilgili ilçe tarım müdürlüklerinden farklı ürünler için alınan veriler kullanılarak hesaplanmıştır. Görüşülen bazı arazi sahipleri boru hattı için yapılan kazılar ve üst toprağın istiflenmesi sonucunda arazilerinin bir kısmına ulaşamamaktan şikayetçi olmuşlardır. Bu kişiler müteahhit firmaların soruna çözüm bulmak ve arazilerin eski haline getirilmesi konusunda kendileri ile bağlantıya geçtiklerini belirtmişlerdir.	İyi uygulama
	Boru hattı inşaatı nedeniyle geçici olarak kullanılamaz hale gelen artık alanlardaki üretim kaybı - TANAP boru hattı inşaatı nedeniyle inşaat koridorunun kestiği arazilerin kalan kısımlarının (artık alanların) geçici olarak kullanılamaz hale gelmesi ve artık alanlarda geçici süreyle yaşanan üretim kayıplarının tespiti ve tazminine yönelik hak sahipliği için kriterler belirlemiş ve bu kayıpların karşılanması için önlemler geliştirmiştir.	İyi uygulama
	İnşaat koridoru dışına taşmalar nedeniyle arazi ve ürünlere verilen hasarlar - Genel olarak inşaat koridoru dışına taşmaların yarattığı hasarlar talep üzerine telafi edilmektedir. Bazı köylerde muhtarlar hasar ödemelerinin tek tek etkilenen kişiler yerine köy yararına yapılacak bir projede kullanılmak üzere köy tüzel kişiliğine yapılmasını talep etmişlerdir. Sulama borularına verilen hasarlar. Bazı köylerde projenin sulama borularına zarar verdiği yönünde kaygılar dile getirilmiştir.	Şu alanlarda iyileştirmeler yapılabilir: - İnşaat müteahhitleri köy adına ortak hasar ödemesini kabul etmeden önce etkilenen kişilerin tamamına konuyu danışmalıdır. - TANAP, İnşaat Müteahhitlerinin yapmaları gereken tüm onarımlarla ilgili bitirme tarihlerini de içeren bir liste tutmalarını sağlamalıdır.

Konu	Temel bulgu	Panelin değerlendirme ve önerileri
	Yapılar - Projeden etkilenen yapıların tazminatı ikame bedeli üzerinden yapıların amortismanı dikkate alınmadan hesaplanmaktadır. Proje nedeniyle herhangi bir ev yerinden edilmemiştir, ancak az sayıda yapı (ahır vb.) etkilenmiştir.	İyi uygulama
İşlem maliyetleri	TANAP arazi edinimi ve kamulaştırma sürecinde kişilerin ödemek durumunda kaldıkları tüm işlem maliyetlerini karşılamaktadır. TANAP ayrıca kaybettikleri arazilerin yerine yenisini almak isteyen kişilerin bu işlemde doğan masraflarının karşılanmasını da taahhüt etmektedir.	İyi uygulama
Tazminat ödemelerinde usule ait ve uygulama ile ilgili konular	Tazminat ödemelerinde gecikmeler - Tazminat ödemeleri banka hesaplarına yatırılmaktadır. Ancak bazı hallerde arazi sahiplerinin tazminatlarına ulaşmalarında gecikmeler yaşanabilmektedir. Genel olarak bu gecikmeler TANAP'tan kaynaklanmamaktadır.	İyi uygulama
	İpotekli araziler - Bazı köylüler arazileri halihazırda ipotekli olduğu için tazminatlarına ulaşmakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Bu durum TANAP'ın kontrolünde değildir.	İyi uygulama
	Arazi toplulaştırması - Boru hattı güzergahı boyunca bazı alanlarda arazi toplulaştırma çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmalar arazi edinimi sürecini etkilememekte, ancak bazen arazi sahiplerinin tazminat ödemelerine zamanında erişimini etkileyebilmektedir.	İyi uygulama
	Güzergah değişiklikleri - Arkeolojik bulgular dahil pek çok sebeple boru hattı güzergahında değişiklik yapılması gerekmiştir.	İyi uygulama
Kamu Varlıklarının Edinimi		
Kamu arazileri ve köy ortak arazileri	Hazine, mera ve orman arazileri için arazi/ürün bedelleri devlete ödenmektedir. Köy ortak arazileri köy tüzel kişiliklerine ait olup genellikle köylüler tarafından hayvan otlatmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu araziler için tazminat köy tüzel kişiliğine ödenmektedir (eğer köy büyükşehir belediyesine bağlanmış ise, belli koşullar altında tazminat belediyeye ödenebilmektedir).	İyi uygulama
Kamu ve ortak arazilerin kullanıcıları	Ürün tazminatı resmi (kayıtlı) arazi kullanıcılarına AHK (Arazi Hakları Kuruluşu) tarafından, gayri-resmi kullanıcılara da TANAP Destek Fonu'ndan TANAP tarafından ödenmektedir.	Ortak arazi kayıplarının geçim kaynakları üzerindeki etkilerinin etraflıca araştırılması gerekmektedir.
Altyapı	İnşaat aktiviteleri yollar, kullanma suyu kaynakları, hayvanların içme suyu kaynakları ve kamu mallarında bazı hasarlara neden olmuştur. Köylüler bu hasarların geçici olduğunu ve gerekli onarımların kısa zamanda yapılacağını anladıklarını belirtmişlerdir.	İyi uygulama ancak ek önlemler alınmalıdır. TANAP, İnşaat Müteahhitlerinin yapmaları gereken tüm onarımlarla ilgili bitirme tarihlerini de içeren bir liste tutmalarını sağlamalıdır.
Kiralanan Araziler		
	Şantiyelere ulaşım yolları için gerekli araziler genellikle BOTAŞ tarafından kiralanmakta ve inşaat müteahhitlerine devredilmektedir.	İyi uygulama

Konu	Temel bulgu	Panelin değerlendirme ve önerileri
GEÇİM KAYNAKLARININ GERİ KAZANDIRILMASI		
<p>Projeden etkilenme ihtimali olan geçim kaynakları (1) tarımsal üretim, (2) hayvancılık, (3) balıkçılık, (4) ormancılık ve (5) arıcılık olarak belirlenmiştir</p> <p>Panel'in çalışmalarını yürüttüğü Nisan 2017 itibarıyla Deniz Geçişi Balıkçılık Gelir Kaybını Önleme Planı tamamlanmış, tarım ve hayvancılık konularına odaklanan yer üstü tesisleri geçim kaynaklarını geri kazandırma planına ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Panel, hem yer üstü tesislerinin hem de boru hattı inşasının yarattığı etkilerin bütünüyle belirlenebilmesi için bu iki temel geçim kaynağına odaklanan ek çalışma yapılması gerektiği sonucuna varmıştır.</p>		
Tarımsal üretim	<p>TANAP genel olarak kalıcı ve geçici arazi kayıplarının neden olduğu tarımsal üretim kayıplarını telafi etmektedir. Ancak bazı durumlarda, projenin bireyler üzerinde olumsuz etkileri olabileceği tespit edilmiştir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arazisinden birden fazla boru hattı geçen kişiler, - Birden fazla proje bileşeninden (örneğin boru hattı ve iletim hattından) etkilenen kişiler, - Kullandıkları arazilerini kalıcı olarak kaybeden ancak aşağıdaki nedenlerden dolayı yeteri kadar tazminat alamayan kişiler <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aynı arazinin başka hissedarları olması durumunda, ▪ Arazi mülkiyetinin ihtilafı olması durumunda; ▪ Ekilen arazinin kamu ve/veya köy ortak arazisi olması durumunda. 	Bu durumda olan kişilerin belirlenmesi ve projenin bu kişilerin gelir kaynakları üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi için ek çalışma yapılması gereklidir.
Hayvancılık	Panel, boru hattı inşaatı kısa sürede tamamlanacağı ve dar bir alanı kapsayacağı için otlak alanlarına etkisinin çok fazla olmayacağı görüşüne varmıştır. Ancak yer üstü tesisleri tarafından etkilenen otlak alanlarının temelli kaybının etkilerinin önemli olabileceğini göz önünde bulundurmaktadır. TANAP örnek köylerde yapılan bir çalışma ile bu tür etkileri araştırmaktadır.	Geniş otlak arazilerinin ediniminin geçim kaynakları üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmanın tamamlanmasını takiben bu tür etkileri telafi etmek üzere önlemler alınmalıdır.
Balıkçılık	Projenin Marmara Denizi ve büyük ırmak geçişlerinde balıkçılığa etkileri olabilir. Marmara Denizi geçişinin etkilerine ilişkin bir araştırma yapılmış ve balıkçılarla beraber bu etkileri telafi etmeye yönelik önlemler belirlenmiştir. Diğer ırmak geçişleri için ise henüz bir çalışma gerçekleştirilmemiştir.	Büyük ırmak geçişlerinin geçim kaynakları üzerindeki etkileri İç İzleme süreci vasıtasıyla izlenmelidir.
Ormancılık	Görüşülen orman köylüleri projenin geçim kaynakları üzerinde bir etkisi olmadığını belirtmişlerdir.	Projenin orman köylüleri üzerinde etkisinin olmadığını doğrulanması için İç İzleme süreci vasıtasıyla bir değerlendirme yapılmalıdır.
Arıcılık	Panel saha çalışması sırasında az sayıda arıcılık etkinliği saptamıştır. Görüşülen kişiler projenin arıcılık üzerinde bir etkisi olmadığını belirtmişlerdir. Her koşulda TANAP, proje nedeniyle mevsimsel gelir kaybı yaşayan kişilere tazminat hakkı sunmaktadır.	İyi uygulama
HASSAS KİŞİLER		
TANAP, hassas grupları kadınların hane reisi olduğu haneler, yoksul haneler, topraksız haneler, projeden etkilenen yaşlılar ve engelliler olarak tanımlamaktadır. Hassas kişilere ilişkin özel bir veri bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu gruplarla projeye ilgili olarak doğrudan görüşülmemiş ve projenin bu gruplar üzerindeki etkileri tam olarak		Hassas kişileri/grupları belirlemek üzere bir çalışma yapılmalı, bu kişilerle doğrudan görüşülerek projenin hassas gruplar üzerindeki etkileri saptanmalı ve bu etkileri telafi edici önlemler

Konu	Temel bulgu	Panelin değerlendirme ve önerileri
	belirlenmemiş durumdadır.	alınmalıdır.
KADINLARIN ENTEGRASYONU		
	Bazı kadınlar bilgilendirme broşürlerini anlayamadıklarını, bazı kadınlar ise bilgilendirme toplantılarına katılacak zaman ve bağımsızlıkları olmadığı için projeye ilgili bilgi alamadıklarını belirtmiştir.	TANAP ayrı bir kadın arazi kullanıcıları veri tabanı oluşturmaktadır. Arazi kullanıcısı kadınlar tüm proje etkinlikleri ve projeden doğan hakları konusunda bilgilendirilmeli ve kadınların görüşleri alınmalıdır.
PROJE FAYDALARININ PAYLAŞIMI		
İstihdam olanakları	Panel, çoğu köyün kendilerine sunulan istihdam olanaklarından memnun olduğunu gözlemlemiştir. Her ne kadar hem erkeklere hem de kadınlara istihdam olanakları sunulsa da kadınlar genellikle üçüncü şahıslar adına çalışmak istememekte veya aileleri izin vermediği için istihdam olanaklardan faydalanamamaktadırlar.	İyi uygulama
Sosyal ve Çevresel Yatırım Programı (SÇYP)	Sosyal ve Çevresel Yatırım Program'ına başvuru için çağrılar Ankara'nın doğusu için (Gürcistan sınırına kadar) yapılmış ve başvurular 21 Nisan 2017'de sona ermiştir. SÇYP projeden etkilenen bölgelerde sosyal ve çevresel kalkınmaya katkı sağlamak için kurumlar, örgütler, küçük ve orta ölçekli işletmelere finansal destek sağlamayı amaçlamaktadır.	İyi uygulama
KÜLTÜREL MİRAS		
	İnşaat etkinlikleri esnasında arkeolojik değere sahip öğelerin ve mezarların saptanması için bir prosedür uygulanmaktadır. Arkeolojik bulgular nedeniyle bazı güzergah değişiklikleri yapılmıştır. Bugüne kadar projeden sadece birkaç mezar etkilenmiştir.	İyi uygulama
PAYDAŞ KATILIMI		
Bilgi paylaşımı	Yeniden Yerleşim Eylem Planları TANAP'ın web sitesinde Türkçe ve İngilizce olarak mevcuttur. Gelir Kaybını Önleme ve/veya Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma Planları da aynı şekilde paylaşılacaktır. Arazi edinimi ve tazminatlarla ilgili özet bilgilerin sunulduğu iki bilgilendirme broşürü hazırlanmış ve halkla paylaşılmıştır. YYEP Destek Fonu prosedürü ve buna ilişkin bir bilgilendirme el broşürü Panel'in çalışması sırasında halen hazırlanmaktadır.	Bazı köylüler henüz Uzlaşma Komitesinden ve bu komiteye nasıl ulaşabileceklerinden haberdar değildir ve bu konuda önlem alınması gerekmektedir. Güncellenecek olan Paydaş Katılım Planı, kadınların ve hassas kişilerin bilgilendirilmesine yönelik önlemler içermelidir.
İstişare ve Katılım	Görüşülen muhtarların genel olarak proje konusunda bilgili oldukları ve ilgili Proje çalışanları ile düzenli temas halinde oldukları tespit edilmiştir. Diğer köylüler ise çoğunlukla köy toplantılarına düzenli katılmamakta, TANAP ile muhtarlar aracılığıyla bağlantı kurmaktadırlar. Kadınların TANAP ile iletişimi ise daha sınırlıdır. Bazı paydaş katılım aktivitelerinin kaydının olmadığı görülmüştür. 2017 yılında arazi edinimi ve kamulaştırma konularının yanı sıra YYEP Destek Fonu ve arazilerin eski haline getirilmesi konularına ilişkin de bilgilendirme ve istişare yapılması planlanmaktadır.	Proje çalışanları paydaş katılımına yönelik tüm etkinlikleri kayda almalıdır.

Konu	Temel bulgu	Panelin değerlendirme ve önerileri
ŞİKAYET/TALEP MEKANİZMASI		
	Projenin her bir lot için kurulmuş Uzlaş Komitelerini de içeren işler halde bir şikayet mekanizması bulunmaktadır. Uzlaş Komiteleri yerel akademisyenlerden ve ilgili yerel ve sivil örgüt üyelerinden oluşmaktadır.	Şikayet mekanizmasının işleyişinin kalite, adil uygulama ve zamanında çözüme kavuşma yönünden de izlenebilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

SONUÇ

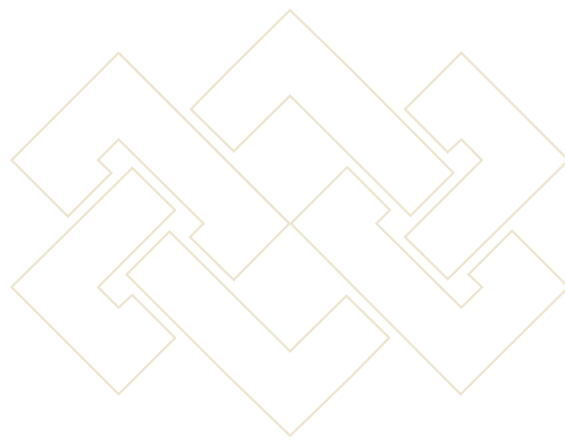
TANAP'ın büyük ölçekli arazi edinimi ve yeniden yerleşim sürecindeki pek çok başarılı uygulaması için takdir edilmelidir. Ancak, bazı uygulamaların iyileştirilebilmesi için olanaklar vardır ve Dünya Bankası sosyal politikalarına bütünüyle uygunluğun sağlanması için ek önlemlere ihtiyaç olan durumlar tespit edilmiş ve öneriler yapılmıştır.

Panel, birinci izlemesi sonucunda özellikle aşağıdaki alanlara odaklanılmasını tavsiye etmektedir:

- Geçim kaynaklarının geri kazandırılması ve hassas gruplar üzerindeki etkileri telafi edici önlemler;
- Kadın arazi kullanıcıları ve hassas grupları hedefleyen paydaş katılımı çalışmaları; ve
- Şikayet mekanizmasının niteliksel olarak kalite yönünden izlemesi.

Panel ikinci ziyaretinde, TANAP tarafından bu konularda uygulanan iyileştirme önlemlerini takip ederek değerlendirilecektir.

TANAP
tanap.com